

Årsrapport 2021 for Statsforvalterens tilsyn
med barneverninstitusjoner, omsorgssentre og
sentre for foreldre og barn i Innlandet

BAKGRUNN

Statsforvalteren skal etter barnevernloven § 2-3 b tredje ledd føre tilsyn med institusjoner og sentre for foreldre og barn etter kapittel 5 i barnevernloven og omsorgssentre for mindreårige etter kapittel 5A. Statsforvalterens rett og plikt til å føre tilsyn fremgår nærmere av barnevernloven §§ 5-7 og 5-7A.

Ifølge forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner skal Statsforvalteren ved utgangen av året utarbeide en årsrapport om tilsynsvirksomheten, jf. § 14. Tilsvarende gjelder for tilsynet med sentre for foreldre og barn, jf. forskrift for sentre for foreldre og barn § 28. Denne rapporten gir en oppsummering av tilsynsvirksomheten i 2021.

TILSYN MED BARNEVERNINSTITUSJONER

Statsforvalteren har i løpet av 2021 gjennomført 87 tilsyn med i alt 10 barneverninstitusjoner, herunder 39 enheter/avdelinger. Tre institusjoner er statlige, seks institusjoner private og en drives av en ideell organisasjon. To institusjoner til har godkjenning, men har ikke hatt rammeavtale eller plasseringer i 2021.

I løpet av året har følgende endringer skjedd:

Familiehjelp nedla en av to avdelinger i 2021. Olivia Solhaugen har hatt avdelinger stengt i perioder, som har medført nedtrekk i tilsyn. Stendi hadde seks avdelinger, men bare fire var i bruk og fikk tilsyn.

Ut over året varslet både Olivia Solhaugen og Stendi at de vil nedlegge flere avdelinger i Innlandet i 2022.

Barneverninstitusjoner underlagt tilsyn, jf. forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner §§ 7, 8 og 9

Barneverninstitusjoner	Ant. enheter	Eier	Lovpålagte besøk, jf. § 8 ¹	Utførte besøk, jf. § 8	Av disse uanmeldt, jf. § 8	Sum samtaler med barn	Sum barn plassert på tilsynstidspunkt
Olivia Solhaugen	7	Olivia Norge AS	22	22	5	18	36
Olivia Bohab	2	Olivia Norge AS	4	4	2	4	5
Innlandet barnevernsenter	5	Bufetat	10	10	5	12	34
Stendi	6	Stendi	8	8	2	8	9
Hedmark ungdoms- og familiesenter	4	Bufetat	10	10	4	18	30
Fagertun	2	Stiftelsen Fagertun Norsk Folkehjelp	4	4	2	8	15
Rena ungdoms- og familiesenter	4	Odd Arne Moen	8	8	0	13	16
Kirkenær barnevern- og omsorgssenter	5	Bufetat	10	10	0	13	24
Fossumkollektivet	2	Stiftelsen Fossumkollektivet	7	7	4	10	10
Familiehjelpa	2	Lars H. Fengsrud	3	4	1	6	8
Sum	39		86	87	25	110	187

Om gjennomføringen:

Vi gjennomførte nesten alle tilsyn stedlig i 2021, men på grunn av pandemisituasjonen ble det langt færre uanmeldte tilsyn. Det var i større grad behov for å avklare på forhånd om det var smitte på avdelingene, og behov for tilrettelegging under besøket. Situasjonen medførte også at vi i noe mindre grad beveget oss rundt inne på avdelingene og tok direkte kontakt med beboerne. Noen flere samtaler ble av den grunn også utført per telefon. Et par tilsyn ble gjennomført digitalt i 2021, men vi forsøkte å unngå dette. Vår erfaring er at digitale tilsyn ikke gir samme innblikk i og inntrykk av situasjonen på institusjonen, og en del beboere ønsker ikke digitale samtaler. Institusjonene strakk seg langt for å tilrettelegge for stedlig tilsyn og samtidig overholde godt smittevern.

¹ Institusjoner som har barn etter §§ 4-24/4-26 skal besøkes minst fire ganger hvert år, øvrige minst to. Har institusjonen vært i drift en del av året, endres kravet forholdsmessig.

Våre generelle rutiner for gjennomføring av tilsyn er at vi setter halvårlig opp tilsynsplaner og fordeler institusjonene mellom faste tilsynslag som har ansvaret for tilsyn og oppfølging. Ved meldte tilsyn sender vi ut varsel på forhånd, både til institusjonen og beboerne. Tilsyn blir lagt til ettermiddag, når beboerne kommer hjem fra skolen. Som hovedregel ber vi om å få snakke med beboerne først, deretter intervjuer vi ansatte og ledelse og gjør befaringer. Tema for tilsynet velges ut fra analyser av sårbare områder, med utgangspunkt i et ROS-kart.

Høsten 2021 hadde vi samme tema for tilsyn ved alle institusjonsavdelinger, vi undersøkte institusjonens oppfølging av beboernes psykiske helse. Det vil bli utarbeidet en egen oppsummeringsrapport fra disse tilsynene.

Samtaler med barna, jf. forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner § 8

I 2021 hadde Statsforvalteren samtale med 110 av de 187 barna som var registrert ved institusjonene da tilsynene fant sted. Totalt fikk 179 barn tilbud om samtale, dette utgjør 97%.

På grunn av pandemisituasjonen i 2021 var det nødvendig å gjøre enkelte tilpasninger i forbindelse med gjennomføringen av samtaler for å overholde smittevernet. Vi hadde færre helt uanmeldt tilsyn og avtalte flere samtaler på forhånd og via de ansatte på avdelingene. Dette fordi vi ikke kunne gå inn på alle avdelinger eller snakke direkte med beboere i karantene. Vi sikret likevel at barn i stor grad fikk tilbud om samtale, enten fysisk eller via telefon eller digitalt møte. Beboerne ble i 2021 systematisk spurt om pandemisituasjonen påvirket dem på noen måte. De aller fleste oppga at smittevern og situasjonen ble godt fulgt opp av institusjonene, og at de hadde forståelse for de tiltak som var iverksatt

Normalt er imidlertid vår rutine å fremsette samtaletilbudet direkte til barna under besøk og opphold i miljøet på institusjonsavdelingene. Tilsynsførerne gir selv informasjon til barnet om Statsforvalterens rolle og barnets rett til enesamtale og til å fremføre sine synspunkter. Enkelte av beboerne ønsker likevel ikke en samtale. Noen er av ulike grunner ikke til stede under tilsynsbesøket. Disse får utdelt et brev med informasjon og tilbud om en telefonsamtale. Enkelte avtaler vi også konkret å ringe opp i etterkant av tilsynet. Vi har en egen mobiltelefon som barna kan nå oss på. Noen tar også kontakt med oss mellom tilsyn og ber om samtaler. Vi tilrettelegger da noen ganger for ekstra besøk til institusjonen for å ha slike samtaler. I tillegg kontakter vi ofte barna per telefon dersom det har vært særlige hendelser eller er klage- eller tilsynssaker til behandling.

Flere av tilsynsførerne fra Statsforvalteren har deltatt på Helsetilsynets kurs om barnesamtaler, og benytter metoder fra dette i samtaler. Det er videre gjennomført internopplæring og jevnlig fagmøter med fokus på barns medvirkning og rutiner for samtaler med barn. Statsforvalteren i Innlandet har også et eget Barn- og ungepanel, som vi har brukt til å gi oss råd i hvordan vi bør utføre tilsyn og få god kontakt med barna. Høsten 2021 planla vi også innspilling av informasjonsfilm, opptrykking av visittkort med bilder og utsending av en brukerundersøkelse, for å tilrettelegge for flere og bedre samtaler med barn. Dette skal ferdigstilles og tas i bruk i 2022.

Erfaringen er at vi i mange tilfeller får til gode samtaler med barna på institusjonene, og at de ofte får gitt uttrykk for sine behov og meninger under samtaler.

Bruk av tvang, jf. forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner § 7 fjerde ledd, og kap 3 og 4 i rettighetsforskriften

Statsforvalterens har etablert rutiner og praksis for gjennomgang av tvangsprotokoller og vedtak. Alle institusjonene har fått informasjon om å oversende dokumentasjonen fortløpende. Det er opprettet egne saksnumre i fagsystemet for hver institusjon, som dokumentene legges inn i av arkivet. Saksnumre er fordelt på ansvarlig tilsynsfører for den enkelte institusjon, som løpende gjennomgår og registrerer protokoller og vedtak.

Klager på bruk av tvang registreres med egne saksnumre av arkivet, og fordeles av leder til ansvarlig saksbehandler. Ansvarlig saksbehandler registrer saken i Nestor. Ved behov for ytterligere opplysninger ved en klage tas det kontakt med barnet og/eller institusjon. Interne arbeidsrutiner, fagmøter og maler bidrar til kvalitetssikring av sakene. Alle klagesakene blir gjennomgått av jurist før ferdigstilling. Det er klare, interne retningslinjer om at klagen på bruk av tvang har høyeste prioritet og skal behandles innen kort tid for at vi skal oppnå målkravet om å behandle 90% av klagen innen en måned. I 2021 ble 83% av klagen behandlet til rett tid.

I 2021 ble det totalt kontrollert til sammen 496 avgjørelser om tvang og begrensninger. I tillegg ble det oversendt en del rømmingsrapporter.

Følgende registreringer er gjort av tvangstiltak/begrensninger, jf. rettighetsforskriften:

Tvang og begrensninger	Antall registrert i 2021
§ 14 Tvang i akutte faresituasjoner	110
§ 15 Kroppsvisitasjon	26
§ 16 Ransaking av rom og eiendeler	85
§ 17 Beslaglegging, tilintetgjøring eller overlevering til politiet	19
§ 18 Beboernes korrespondanse	0
§ 19 Rusmiddeltesting	66
§ 20 Tilbakeføring ved rømming, mot beboers vilje	16
§ 22 Begrensninger i adgangen til å bevege seg innenfor og utenfor institusjonens område	103
§ 23 Besøk i institusjonen	1
§ 24 Elektroniske kommunikasjonsmidler	28
§ 25 Rusmiddeltesting	42
Andre tvangsprotokolleringer	0
Totalt antall registreringer	496

Kommentar:

Vi merker oss at totalt antall protollføringer har økt fra 2020. I 2020 ble det ført 452 protokoller, til tross for at det var flere institusjonsavdelinger. Det er særlig økning i antall vedtak på bruk av tvang i akutte faresituasjoner og på bevegelsesbegrensninger i 2021. Samtidig var det en stor nedgang i antall klager på bruk av tvang i 2021, uvisst av hvilken grunn. I 2021 behandlet vi 12 klager på bruk av tvang, mot 68 klager i 2020. Nedgangen har vært tematisert både under tilsyn og på institusjonsledersamling. Vi kommer også til å følge med på dette i 2022, og har alt iverksatt tiltak for å øke informasjonsflyt til barna om klagerettigheter.

TILSYN MED OMSORGSSENTRER FOR MINDREÅRIGE

Statsforvalteren har ført tilsyn med ett omsorgssentre for mindreårige. Omsorgssentret er statlig. Det er ikke skjedd endringer i løpet av året.

Ved utgangen av året var det ett omsorgssenter for mindreårige, med to enheter/avdelinger i Innlandet.

Omsorgssentre underlagt tilsyn, jf. forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner §§ 7, 8 og 9

Omsorgssentre for enslige mindreårige	Ant. enheter	Eier	Lovpålagte besøk, jf. § 8	Utførte besøk, jf. § 8	Av disse uanmeldt, jf. § 8	Sum samtaler med barn	Sum barn plassert på tilsynstids-
Kirkenær barnevern- og omsorgssenter	2	BUFETAT	4	4	0	9	12
Sum	2	BUFETAT					

Samtaler med barna, jf. forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner § 8

I 2021 hadde Statsforvalteren samtale med 9 av 12 barn på det tidspunktet tilsynet fant sted.

Totalt fikk 12 barn tilbud om samtale.

Gjennomføring:

Tilsynene har blitt gjennomført som meldte tilsyn, slik at barna har blitt forberedt på tilsynet og at omsorgssenteret har kunnet skaffe tolk på barnas språk/dialekt. Omsorgssenteret mottok 10 barn fra Kabul i august 2021, noe som krevde omfattende organisering og ressursbruk. Ledelsen holdt oss løpende orientert om situasjonen, og vi vurderer at omsorgssenteret fikk organiserte omsorgsarbeidet og oppfølgingen av barna og deres foreldre på en god måte.

Samtaler med barna:

Samtalene med barna har i all hovedsak foregått med tolk, og de fleste barna har villet snakke med oss. Enkelte av barna er små, og har ønsket at en fra omsorgssenteret skal være sammen med dem i samtalene.

TILSYN MED SENTRE FOR FORELDRE OG BARN

Statsforvalteren har også ansvar for å føre tilsyn med ett sentre for foreldre og barn i Innlandet.

Sentre for foreldre og barn, jf. forskrift for sentre for foreldre og barn § 25

Sentre for foreldre og barn	Ant. enheter	Eier	Gjennomført tilsyn, jf. § 25 annet ledd
Seljelia	3	BUFETAT	0

På grunn av smittesituasjonen, sårbarhetsanalyse og noe utfordring med kapasitet hos Statsforvalteren ble det ikke ført tilsyn med Seljelia i 2021. Vi mottok heller ingen klager eller henvendelser som ga grunn til å prioritere tilsyn.

STATSFORVALTERENS VURDERING AV SITUASJONEN I INSTITUSJONENE

Vi vurderer at situasjonen i institusjonene er forholdsvis krevende, fordi flere barn i økende grad har kraftige smerteutrykk og behov for særlig tilrettelegging og oppfølging. Tilsynene høsten 2021, hvor temaet var institusjonens oppfølging av barnas psykiske helse, viste at majoriteten av barna får eller har behov for helsehjelp under plasseringen. Samtidig viser funn fra tilsynet at institusjonene stort sett har rutiner for samarbeid med helseinstitusjoner, og i mange tilfeller strekker seg langt for å få til gode samarbeidsløsninger og oppfølging av barna. De institusjonene som har utfordringer, er ofte de som ikke har maktet å opprettholde en stabil ansattgruppe. Bruk av vikarer, som ikke alltid har tilstrekkelig opplæring, skaper utrygghet og noen ganger farlige situasjoner. Tre institusjonsavdelinger fikk i 2021 pålegg fra Statsforvalteren om inntaksstopp, fordi vi anså det som uforsvarlig å gjøre inntak av nye beboere før ansattgruppen ble mer stabilisert, veiledet og styrt. Statsforvalteren har også avdekket flere lovbrudd etter tilsyn i 2021 enn i 2020, 33 av tilsynene i 2021 mot 7 i 2020. Noen lovbrudd har også vært utfordrende å få rettet, fordi de har vært omfattende og medført behov for strukturelle endringer som har tatt tid og ressurser. Enkelte institusjoner har derfor selv valgt å nedlegge driften ved avdelinger fra 2022. Vi har hatt ekstra fokus på oppfølging av de institusjonene som har strevd med å sikre kvaliteten. Blant annet har vi hatt dialogmøter med ledelsen, og koordinert oppfølgingen med Bufetat og Statsforvalteren i Oslo og Viken.

Samtidig ser vi også flere avdelinger som arbeider godt forebyggende, og har tydelig fokus på medvirkning og vurderinger av barnets beste i forbindelse med inngrep i personlig integritet og tvangsbruk. De avdelingene som har en stabil personalgruppe, og tydelig og tilstedeværende ledelse ser ut til å ha en kvalitetsmessig fordel.

Pandemien har naturligvis også påvirket institusjonsdriften i 2021. Aktiviseringen av barna har i større grad måttet skje i regi av institusjonen, fordi fritidsaktiviteter og skole tidvis har vært stengt. Det har vært noe smitte blant ansatte og beboere, men ikke på en slik måte at de har vært kritisk for driften. Flere har hatt gode kriseplaner og beredskap for smitte og smittevern. Barna har ikke kommet med konkrete beklagelser over situasjonen. Vi vurderer at institusjonene har gjort en innsats og strukket seg for å opprettholde så normal drift som mulig under pandemien.

Informasjon, samarbeid og felles forståelse og god dialog mellom Statsforvalteren og institusjonene anses som viktig for arbeidet for å sikre gode tiltak til barna. Vi holdt derfor også en institusjonsledersamling i 2021. Et hovedtema i samlingen var oppfølging av barnas psykiske helse. Barneombudet var derfor invitert til samlingen og holdt innlegg om rapportene «De tror vi er shitkids» og «Jeg skulle hatt BUP i en koffert». Vi holdt også et webinar om internkontroll for institusjonslederne høsten 2021.

Når vi ser mot 2022 vil vi følge særlig med på hvordan barnevernsreformen og reglene i den nye barnevernsloven om styrkede kompetansekrav til ansatte i institusjonene vil påvirke driften og kvaliteten.